

ELŐSZÓ

El innen, el

Egy 1849 augusztusi, felhős, késő éji órán magányos férfi osont faltól-falig az erdélyi szászok fővárosa, Nagyszeben közelében magasodó hegyek között elterülő, takaros kis falucska utcáin. A völgyben oly gyakori erős északi szél időnként a magasba emelte a férfi elnyűtt fekete köpenyét, és láthatóvá tette a rejteni kívánt magyar huszár hadnagy uniformist. Mivel Kossuth békekötési törekvései az orosz cárral némi diplomáciai bizonytalankodás folytán kudarcba fulladtak, a magyar sereg pedig Temesvárnál döntő vereséget szenvedett, két lehetőség körvonalazódott. Harc az utolsó emberig, rengeteg áldozattal, vagy a feltétel nélküli megadás. A béketárgyalásokon a kormány minden hatalmat Görgeyre ruházott. Többek szerint később, mert ekkor már csak egy út volt járható, amelynek végül Világos lett a végállomása.

A párszáz lakosú falut főként németajkúak lakták. Az amúgy zárt közösségben az elmúlt néhány évtizedben jött „*divatba*” a vegyes házasság. Részben ennek következtében telepedett le jó pár magyar és román is a településen. A legnagyobb szabadságban és békességben éltek. Nem sűrűn engedték megzavarni nyugalmaikat semmilyen politikai széljárás által. Igaz hittel vallották, hogy *Isten útjai kifürkészhetetlenek*, de se Bécs, se Buda és kiváltképp Bukarest ne mondja meg, mi a jó nekik. Pedig mindenki dolgozott azon, hogy maga mellé állítsa a dolgos és jómódú szászokat. És akkor még nem esett említés a háttérben ácsingózó oszmán birodalomról.

A settenkedő férfinak sürgős volt a dolga, de senkit nem akart bajba keverni valami óvatlan cselekedettel. Olajozottan gyorsnak tűnő mozgásán azonban – bármennyire is igyekezett palástolni – jól látszott a fáradtság. Várady Elemér harcolt Vécsey V. hadtestében és Dembinszky alatt is. A temesvári csata után futótűzként terjedt egy hír a táborban, melyről nem tudták, hogy igaz vagy az ellenség terjeszti. A tiszték is beszéltek. *Vége mindennek, a szabadságharc elbukott*. Már csak egyetlen dolog szerepelt a tárgyalások napirendjén: a fegyverletétel időpontja és helye. Sok honvéd nem akarta látni, hogy a márciusi forradalmi szelek szárnyán fellegekbe szökő, büszkén lengő lobogók porba hullanak. Nem akartak kard helyett láncot, és nem akarták szájukban érezni a hadifoglyok keserű kenyerének ízét. Sokuknak mégis bele kellett kóstolnia. Elsősorban a tiszteknek. A honvédek legtöbbjét a fegyverek átadása után *Haynau* emberei kisebb cso-

portokban azzal eresztették szélnek, hogy ha a császári őrzérek bárhol nagyobb csoportosulást tapasztalnak, az első felszólítás után löni fognak. A tiszteket sorba állították és szoros őrizettel Arad irányába kísérték. Várady és két társa csodával határos módon egy pihenő alkalmával meg tudott szökni, és bevették magukat az utat övező hegyvidék fenyvesébe. Azután hárman háromfelé futottak, mivel így több esélyt láttak arra, hogy ép bőrrel megússzák.

Elemér, minél közelebb érkezett a bevonulása előtti estén neki titokban örök hűséget fogadó menyasszonya szülőházához, annál óvatosabb lett. Egyre többször állt meg és hátrafordulva igyekezett meggyőződni arról, hogy nem követik-e. Hosszú tépelődés után úgy vélte, minden rendben van, és megzörgette a jómódú kereskedő *Ungureanu* család egyik ablakának sötétbarnára pácolt, fából készült spalettáját, éppen azt, amely mögött emlékei szerint a titokban eljegyzett menyasszonya szokta az igazak álmát aludni. Bő egy éve nem látták egymást.

Az igazán szemrevaló, tizenkilenc éves *Matilde* apja román, anyja szász gyökerekkel büszkélkedett. A falu legcsinosabb eladósorban lévő és nagy hozománnyal kecsegtető lányára sokan fenték a fogukat. Fiúk, apák, és nem utolsósorban a fiacskájuk jövőjét markukban tartani kívánó anyák egyaránt. *Matilde* azonban szülei minden tiltása ellenére színésznő akart lenni. Ráadásul egy húszesztendős, gazdagnak semmiképp nem nevezhető magyar fiú iránt vonzódott. Várady Elemér ugyan főúri családból származott, de egy-két, a família történetére és elődei tetteire nagyon büszke, ám semmihez sem értő közeli felmenőjének tivornyázó, felelőtlen életmódja elég volt ahhoz, hogy a több évszázad alatt megszerzett nemesi címből és vagyonból az 1820-as évekre csak a név „y”-ja maradjon meg hírmondónak.

Elemér szorgalmas édesapjának köszönhetően szép lassan talpra állt a család, még ha nem is érték el őseik életnívóját, annyit mindenesetre sikerült elérni, hogy mindkét Várady-fiút taníttatni tudta. Ezt a gyerekek kiváló bizonyítványokkal hálálták meg. A családi tanács úgy döntött, hogy Elemér, a tanárai által a nagyváradi gimnázium legjobb és legtehetségesebb tanulójának tartott idősebb fiú bizonyíthat. Pestre küldték egyetemre. Öcsését, Ottót beírták a nagyváradi internátusba, a szülők pedig elköltöztek Szelistyére, ahol élt néhány távoli rokon. Itt ismerkedett meg Elemér 1847 őszen, egy szüreti mulatságon *Matildével*. Ahogy azt mondani szokták, szerelem lobbant köztük első látásra. Elemért másodéves joghallgatóként Pesten érte a forradalmi tavasz, bele is vetette magát a sűrűjébe. Aztán másfél év alatt szertefoszlott minden álom.

A többszöri kopogtatás után egy fehér hálórúhás kéz óvatosan résznyire kihajtotta az egyik spalettát. A kis oldalablak és a vastag függöny részében egy álmos, fiatal, napbarnított arcú, szakállas férfifej vált láthatóvá.

Elemér nem tudhatta, hogy a környéken zajló hadi események miatt minden család az utcafronti szobákból az udvarra néző helyiségekbe költöztette át a nőket, lányokat és a gyerekeket. Így *Matilde* ágyában már hosszabb ideje fivére, a testes favágó, a *Barbă Neagră*, azaz *Fekete Szakáll* becéznévre hallgató *Vlad* aludt.

Elemér nem is sejtette, mekkora szerencse ez. Az *Ungureanu*-családból egyedül ez a nagy mackóra emlékeztető, végtelenül romantikus bátyus kívánta őszintén, hogy húga élete valóban boldog legyen. Úgy gondolta, *ne a biztos megélhetés, hanem a szerelem legyen a legfontosabb szempont jövendőbelije kiválasztásakor*. A többiek is jót akartak *Matilde* számára, csak épp nem az érzelmi, hanem a gazdasági megfontolások előtérbe helyezésével. *Vlad*, miután felocsúdott első meglepetéséből, halkán beszélni kezdett:

– Mit akarsz? – kérdezte *Vlad* németül, mert ez volt az a nyelv, amelyen mindketten jól megértették magukat.

– Kérlek, hívd ide *Matildét*! Beszélni szeretnék vele – mondta Elemér, és ismét gyorsan körülnézett, nem jön-e valaki.

– Már jó ideje felénk se szagoltál. *Matilde* halála aggódta magát. Egy levél egy év alatt. Nem szégyelled a pofád? És akkor egyszerre itt teremsz. Mi a fenét akarsz ilyenkor? – dörmögte álmatagon, szinte egy szuszra a favágó.

– Kérlek, siess. Megszöktem. A császáriak és szövetségeseik azonnal kivégeznek, ha megtalálnak.

– Akkor mire vársz? Mássz be, nehogy valaki meglásson ebben az egyenruhában! Aztán ne csapj zajt! Van bajunk így is bőven.

– Mintha a szemben lévő ház ablakában leselkedne valaki... – aggodalmaskodott Elemér.

– Rémeket látsz. Biztosan a fáradtság teszi. Az a disznó osztrák besúgó *Balaban* ilyenkor már általában részegen hortyog. Na, igyekezz már! Csukd be magad után az ablakot, húzd össze a függönyt! Addig én hívom *Matildét*.

Óráknak tűnő fél perc múlva a lány szinte a küszöbről ugrott Elemér nyakába. A két fiatal némán ölelte egymást. Szavak nélkül is értették a másikat. *Matilde* törte meg a csendet.

– Oh, Elemér, de jó, hogy épségben itt vagy. Ugye most már soha nem hagysz el! – rebegette a lány, és csókolta, ahol érte kedvesét.

– Ez tőled is függ – bontakozott ki gyengéden az ölelő karokból a fiú, majd könnyeivel küszködve folytatta: – Felmentelek hűségesküd alól. Én üldözött lettem, el kell hagynom a hazám. Nem tudom, mennyi időre, az is lehet, hogy örökre. Rám a teljes bizonytalanság vár. Bármennyire is szeretném, hogy velem gyere, nem várhatom el tőled, hogy ifjonti hévvel adott szavad miatt elhagyd a biztos támaszt és védelmet jelentő, szerető családod.

– Értem – szakadt fel a hangtalan zokogás *Matildéből*.

– Bármilyen nehéz is, gyorsan kell döntened. Nem tudni, mikor jelennek meg a császáriak. Nem akarok rátok bajt hozni – húzta magához Elemér az egész testében remegő lányt.

Miközben *Matilde* igyekezett átgondolni, mit is tegyen, megjelent a szobaajtóban *Vlad*. Egyik karjára férfi és női ruha volt terítve, míg a másikon két nagy, hirtelenjében lepedőből kötött batyut egyensúlyozott. Markában kenyeret, szalonnát és egy üveg vizet rejtő, kendővel letakart kosarat szorongatott. Két könnytől áztatott, csodálkozó szempár meredt rá.

– Megkönnyítem a döntésed, drága húgom. Gondolom, nem azért vártál hűségesen, álmatlan éjszakákon át sóhajtozva erre a jómadárra, hogy most hagyd egyszerűen elrepülni – pakolt le mindent az ágyra *Vlad*.

Matilde Elemér szemébe nézett, kedvesen arcon csókolta bátyját, majd a szülei szobájának irányába indult. Az ajtóból még visszafordult egy pillanatra.

– Öltözz át, kedvesem, ebben az uniformisban nem juthatunk messzire. Ahogy elnézem, *Vlad* erre is gondolt – mutatott a lány az ágyon fekvő egyszerű, szász férfigúnyára.

Amikor *Matilde* benyitott a szülei szobájába, meglepődve látta, hogy apjáék egymás kezét fogva ülnek az ágy szélén. A gyermekéért aggódó szülői szív megérezte, hogy sorsfordító események zajlanak. A lányból ismét feltört a zokogás, de gyorsan felülkerekedett érzelmein, és röviden elmondta, miként határozott. Az idősödő házaspár gyorsan felmérte a helyzetet, mindketten látták a családfő határozottságát öröklő lány tekintetében a feléjük áradó szeretetet, de az eltökéltséget is. Felkeltek és egymást szorosán ölelve átbotorkáltak *Vlad* szobájába.

– Nincs idő most a döntés helyességén vitatkozni – dörrent a kereskedő hangja. – Nem tagadom, nincs ínyemre, de tiszteletben tartom az érzéseiteket. Amióta megismert téged, fiam, nem nézett senki másra, ha nem voltál itt, mindig rólad áradozott. Ha kérdeztük, ha nem. Térdelj le és nézz a szemembe! Esküdj meg, hogy a saját életednél is jobban vigyázol a lányomra, és olyan boldoggá teszed, amennyire csak ember képes lehet.

– Esküszöm mindenre, ami szent! – mondta Elemér meghatottan.

Az öreg felsegítette a fiút, kezét nyújtott, majd az atyai áldás jeléül jobbról-balról arcon csókolta. Így tett felesége és *Vlad* is. Ezzel jelezték, hogy családtaggá fogadták a hadnagyot.

– Gyere, fiam, öltözz te is. A hátsó kapun megyünk. Elkísérjük őket egy darabon.

Ungureanuék izgalmaikban nem vették észre, hogy a szemközti ház udvaráról kisomfordáló, a *Matildébe* fülig szerelmes siheder, ifjabb *Radu*

Balaban személyében kéretlen kísérőt kaptak. Kissé kapatos apja azzal bocsátotta útnak a fiút, hogy tudja meg, merre szöknek a szomszéd lányáék. A császáriaktól talán kap némi pénzt, ha feladja őket.

Majdnem delelőn járt már a nap, mire apa és fia visszaértek, majd *Vlad* felbandukolt a hegyre, hogy kivágja az erdész által kijelölt néhány fenyőt. Az öreg kereskedő pedig bement a település központjában lévő boltjukba, hogy megnézze, mekkora a forgalom, és mit kell a megrendelések és a fogyó félben lévő áruk pótlására mihamarabb beszereznie. Miután mindent megbeszélt a segéddel, elindult hazafelé. Már messziről látta, hogy valami nincs rendben a házuk környékén. Mindenhol fehér zubbonyos császáriak hadonásztak és ide-oda terelgették az embereket. Az öreg futásnak eredt. Amikor az otthonukhoz ért, az őrző két katonája éppen a feleségét ütötte módszeresen. Mellettük az idősebb *Balaban* üvöltött magából kikelve.

– Én mindent láttam! Ők bújtatják a magyar szökevényt, akinek fegyvere is van!

– Mit láttál, te részeges barom? – indult meg *Ungureanu* a vádaskodó szomszéd felé.

– Ne tagadd, nálatok bujkál az a mocsok hazaáruló, a lányod szeretője!

– Nem tudom, miről beszélsz! – ragadta meg a kereskedő *Balaban* inggallérját. A két feldúlt, vérben forgó szemű férfi arca összeért és a legváltozatosabb becsületsértéseket üvöltötték románul közvetlen közletről egymásnak.

– Tiszt urak! A fiamat is utánuk küldtem, hogy lesse meg, hova bújnak. Nem jött vissza. Biztos megölték!

Ungureanu ütésre emelte a kezét, amikor hátulról az egyik katona puskatussal leütötte. Erre a felesége kiszabadította magát az őt lefogó osztrák szorításából és férje segítségére sietett.

– Ne bántsátok! Igazat mond! Nem járt nálunk senki idegen az éjjel!

– Hallgass, román szuka! – szólalt meg a parancsnok németül és hárman ismét lefogták az asszonyt.

Ketten felemelték az alélt *Ungureanut* és kivonszolták az utca közepére.

– Hozz vizet, *Franz*! – szólt a parancsnok a legfiatalabb katonához.

– Igenis, uram! – csapta össze a bokáját a közlegény, és már szaladt is az udvarra. Miután visszatért, a kútból húzott friss, jéghideg vizet *Ungureanu* nyakába zúdította.

A férfi magához tért, büszkén fölállt és a parancsnok szemébe nézett.

– Szóval így állunk! Tagadsz, szemét román kutya! – üvöltötte a tiszt németül, miután rájött, hogy itt ugyan magyarul és románul szólnak hozzá az emberek, de a német szót értik a legjobban és a legtöbben. Körülnézett, majd az időközben összegyűlt 20–30 falubeli legnagyobb megdöbbenésére

egyetlen lövéssel leterítette az idősebb *Ungureanut*. Majd tekintélyét bizonyítandó előrántotta a kardját, és a fegyver dörrenésétől ijedtében pár lépést hátráló, de még mindig hangos szóval ármánykodó *Balaban* felé lépett.

– Egyik kutya, másik eb! – kiáltotta a tiszt, és egy jól irányzott szúrással ledöfte a besúgót.

*

Egy rövid éjszakai pihenőt követően Elemérék elérték a Debrecen felé vezető országot. Bandukolás közben megegyeztek, ha valaki kérdezi őket, az fogják mondani, hogy „*friss házások, és a szebb élet reményében a nagy magyar rónaságon próbálnak szerencsét, mint napszámosok*”.

– Elemér, drágaságom, nem volt olyan érzésem az éjjel, hogy valaki jár a nyomunkban?

– Egy erdőben mindig jár valaki a nyomunkban – nyugtatgatta mosolyogva kedvesét a férfi. – Egy róka, egy őzike... Sokat voltam őrségben a hadtestnél. Egy sün is képes olyan produkcióra, hogy szent eskü alatt valanád: ember oszon a környéken.

– És ha egy medve?! – húzódott közelebb *Matilde*.

– Azért azt biztos meghallanánk – somolygott Elemér.

A szerelmesek csevegését halk, az útszéli fákon vígan daloló madárkórus kísérte, amit valahonnan mögülük hangos bödülés zavart meg.

– Talán szerencsénk lesz. Ha jól hallom, szekér közeledik.

És valóban. Amíg a fiatalok az út szélén jóízűt húztak a kulacsból, egy ökrök vontatta, bútorral, ládákkal alaposan megpakolt társzékér ért melléjük. A bakon egy hozzájuk hasonló korú pár és egy ötéves forma fiúcska ült.

– Szép jó napot kendteknek! – köszöntek Elemérék.

– Hőőő, te, hőőő! – kiáltott a hajtó, majd az út szélén álló batus vándorok felé fordult, miután a szekér megállt. – Jó napot! Mi tetszik?

– Hitvesemmel az Alföldre tartunk. Munkát keresünk, letelepednénk. Hát kendéknek merre az arra?

– Mi a családdal először Debrecenbe, majd onnan Pestre igyekszünk.

– És én színész leszek! – kotyogott közbe az izgó-mozgó kislegény.

– Jaj, hallgass már, Ignácka! Dehogyan leszel te színész! Mesterember leszel, mint jó apád – torkollta le anyja.

– Ha szépen kérjük, el tudnának vinni egy darabon? Nagy segítség lenne – érdeklődött *Matilde*.

A szekéren ülő felnőttek kérdően egymásra néztek, majd néhány arc-rezdülés, bólintás és sokatmondó pillantás után a fiatal férfi fürgén leugrott a bakról, majd lesegítette élete párját és a kis Ignácot.

– Krecsányi János vagyok. Olyan iparosember-féle Margittáról. A feleségem Zsófia, és ez a kis sajtukucac, Ignác. A szekér végében biztos tudunk egy kis helyet szorítani. Ha ők is úgy gondolják... – veregette meg a férfi az egyik ökor hátát –, részünkről nincs akadály.

– Apa! Pisilni kell! – húzta meg apja nadrágszárát Ignác.

– Nagyfiú vagy már. Szaladj be a fák közé!

– Aztán ne menj messzire, nehogy eltévedj! – hangzott el az anyai intelem.

Elemér és *Matilde* is illedelmesen bemutatkoztak. Beszélgetni kezdtek. Az igencsak beszédes kedvében lévő Zsófia révén megismerték a Krecsányi-família rövid történetét és reményeit.

– Tudják, Jánosnak több ajánlata is van. Gyakran fordultak meg Margittán nagyváradi, kolozsvári és persze debreceni polgárok. Mesteremberek, gazdálkodók, színészek, meg a jó Isten se tudja, mifélek. Majd’ mindenki mesélt a csodás Pestről és Budáról. Reméljük, ez a viharos másfél esztendő nem rontott a helyzeten. Mert munkáskézre mindig szükség van, bárki üljön is a trónon. Debrecenben betérünk a Mariskáékhoz. Tudják, ő a szüleim szomszédságában lakott, és egy tehetős debreceni gazda fia vette feleségül. Van nekik egy nagy udvarházuk Debrecenben a Nagytemplom környékén, meg egy nagy birtokuk a város határában, néhány kis házikóval. Nagy Pista és Mariska rendszeresen vendégeskedtek nálunk Margittán. Most viszonzozzuk a látogatást, pár napot náluk töltünk. Ignácának kell egy kis pihenés, sok neki ekkora út egyszerre. Biztos önöket is szívesen látják, ha pihenni akarnak. Meglehet, hogy valami munka is akad...

– De hol van már ez a gyerek?! Indulnunk kéne – szakította félbe felesége szóáradatát Krecsányi, és a fiát szólókatva Elemér kíséretében sietősen abba az irányba indult, amerre Ignác jó néhány perce elnyargalt.

Amint beléptek a fák között futó keskeny ösvényre, János az úttól úgy húsz méterre meglátta egy fa tövében guggolva Ignácot. A gyermek, észlelve apja és Elemér megjelenését, hirtelen szája elé emelte jobb kezének mutatóujját. A két felnőtt ugyan nem tudta mire vélni a csendre intést, de annyira meglepte őket a dolog, hogy elhallgattak, és óvatosabban lépkedtek tovább, míg végül Ignác mellé térdeltek.

– Mi történt, Ignác? – kérdezte az apa.

– Bújócskázunk – érkezett a halk, szűkszavú válasz.

– Bújócskáztok?! – kerekedett ki János szeme.

– Igen. Láttam egy bácsit, aki a szekerünk környékén egy fa mögül figyelte az utat. Odaosontam mellé. Egy kicsit megijedt, amikor észrevett. Integtettem, hogy maradjak csendben és menjek oda. Elárulta, hogy a barátjaival bújócskáznak, és a hunyó az út felől várható. Azt mondta, hogy bevesznek engem is, és keressek magamnak egy jó rejteket.

– És hol láttad azt a bácsit?

– Ott – mutatta Ignác felállva, miközben óvatlanul rálépett egy vastagabb, földre hullott gallyra.

A reccsenés nyomán riadt arc bukkant elő a jelzett irányban lévő egyik vaskosabb törzsű fa mögül. Amint észrevette Krecsányiékát, azonnal bevetette magát a sűrűbe, és pillanatok alatt eltűnt a két meglepődött férfi szeme elől.

– Jaj, mindent elrontottatok – kesergett Ignác – Mindjárt engem is megtalál a hunyó.

– Akkor uzsgyi! Majd elbújsz mellettünk. Ott aztán senki nem talál meg – súgta megnyugtatóan Elemér, azzal felkapta a fiúcskát, és elindult vele az ösvényen. A szekérhez érve felsegítette Ignácot a bútorok közé, majd letakarta egy pokróccal.

– Itt várj meg. Mindjárt jövök.

– Jóóóó – súgta boldogan Ignác a rögtönzött sátor alól – Aztán el ne áruljon...

Az újdonsült útitársak átbeszéltek az elmúlt bő fertályóra eseményeit. Nem találtak ugyan észszerű magyarázatot a történetekre, mégis úgy vélték, egy pillanatig sem fenyegette őket veszély. Aggodalomra semmi ok. Ignácot sem bántotta, a férfiak láttán meg elfutott a leskelődő. Úgy gondolták, az a legvalószínűbb, hogy egy vadorzót zavartak meg csapdái ellenőrzése során. Ezt látszott alátámasztani, hogy az elillant férfin sötétzöld ing és nadrág volt, amely jól jön az erdőben rejtőzködésre.

– Indulhatunk – segítette fel Krecsányi a feleségét, Zsófiát a bakra.

Elemérék a szekér végéhez ballagtak, majd felkászálódtak az Ignácot takaró kupac mellé.

– Nem tudom, miért, de nekem hirtelenjében olyan ismerős volt az az idegen – mormolta csak úgy maga elé Elemér.

– Azt mondtad, hogy volt rajta valami furcsa. A nyári meleg ellenére egy selyemsál volt a nyakában. Úgy úri módi szerint betűrve az ing alá. Egy pepita sál. Én sejteni vélem, ki lehetett az – súgta *Matilde* Elemérnek – De mindegy, nem lényeges. Már nincs jelentősége. Spongyát rá!

*

Az ifjabb *Balaban* hazáig futott a hírekkel, ahogy csak a lába bírta. Jó hírt vitt apjának. Tudta, hova tart a katonaszökevény és mátkája. Már lement a nap, mire a házukhoz ért. Megállt a holdfényben úszó konyhaajtó előtt, és annak üvegét használva tükörnek megigazította ingét és igazi selyem, pepita nyaksálját.

Mindkettőre nagyon büszke volt. A ruhát első keresményének tekintette. Tavaly kileste, hogy az erdőkerülő titokban csapdákkal nyulakat fog a szomszéd falu erdejében, és azt a hentesnek adja el. Elmondta apjának, aki jutalom reményében fel akarta jelenteni az erdőkerülőt. A fia arra kérte, hogy inkább tegyenek olyan ajánlatot, amivel az ifjabb *Balaban* is jól jár: azért cserébe, hogy nem jelentik fel, adja oda a zöld inget és nadrágot, ami nagyon tetszett a sihedernek. Az erdőkerülő nem sokat teketóriázott. Az orvvadászatért biztosan tömlöclakó lenne, de az állami gúnya elvesztését csak kimagyarázza valahogy az előljáróság előtt. Jó néhányuknak tett már kisebb-nagyobb szívességet, úgyhogy valószínűleg megússza egy alapos fejmosással. Így lelt új gazdára a viszonylag jó állapotú „*munkaruha*”. A sálat az anyjától kapta Radu. A Vasárnapi Újságban látott egy képet, milyen is az úri divat a nagyvárosokban. Úgy vélte, ezzel a viselettel biztos elnyeri *Matilde* kegyeit.

Ahogy a fiú a konyhába lépett, kisírt szemekkel tébláboló anyját pillantotta meg. A férjét elvesztő asszony eddig a fiáért is aggódott, mert nem tudta, hova tűnt olyan hirtelen. Most azonnal magához ölelte, csókolta, ahol érte, a betoppanó ifjút, majd minden átmenet nélkül az ő imádott *Raduja* vállára borulva, zokogva elmesélte, mi történt.

– Úgy! – kiáltotta a fiú, miközben lefejtette magáról anyja ölelő karjait. – Majd én megmutatom, mi fán terem a becsület. Megkeserülnek ezek a hitvány férgek, hogy bajba kevertek bennünket! Egyet se féljen, édesanyám! Megbosszulom apa halálát! Ne aggódjon, hamarosan újra itthon leszek!

Radu feledve, hogy nem oly régen érkezett meg egy sok kilométeres „küldetésből”, és jó ideje szemhunyasnyit sem aludt, a bosszúvágytól meg-részegülve fűgén az istállóba szaladt. Felnyergelte a család (a falu pékjétől fondorlatos módon megszerzett) lovát, és elvágtatott a szomszéd faluba, egyenesen a császári őrjárat számára rekvirált házhoz. Az éppen az őrséget ellenőrző ambiciózus parancsnok meghallgatta *Balabant*, majd írt pár sort a Debrecen közelében állomásozó katonák vezetőjének címezve, és a lepecsételt levelet egy dragonyos őrmesterre bízta. A besúgó hamarosan újra lóra pattant, ezúttal az őrmester kíséretében.

*

Az üldözők Debrecenbe érve a Nagytemplomtól pár utcányira ügettek, amikor a már lehiggadt *Radu* egy korcsma előtt elhaladva jelezte, hogy álljanak meg. Fejében kukorékolni kezdett egy furfangos, alattomos, a saját érdekeit minden elé helyező, szerelmes kiskakas. Nem érdekelte különö-

sebben a katonaszökevény, elsősorban nem a jutalom reményében kért segítséget a császáriaktól. Úgy gondolta, így örökre eltüntetheti riválisát az útból, és övé lesz *Matilde*. Ha ügyesen csinálja, nem derül ki, hogy ő volt a nyomravezető.

– Azt javasolnám a tiszturaknak – hízelgett *Radu* –, hogy hörpintsenek valami finom nedűt a császár őfelsége egészségére. Addig én körbenézek, merre is van a Nagy Pistáék portája. Mert tudják az urak, nagyon bizalmatlan népség ez a hálátlan magyar.

Nem kellett kétszer mondani. A dragonyosok, akiknek a háta közepére nem hiányzott ez a küldetés, fürgé szöcskeként ugrottak le a lóról. Hátra veregették *Balabant*, és az őrmester vezetésével tüstént bevonultak az ivóba.

Radu bolyongás közben erdélyi román menekültnek mondta magát, akit a császár pribékjei üldöztek el szülőföldjéről. Azt hazudta, hogy hála a falubéli magyaroknak, akiket nagyon tisztel, kicsit beszéli a nyelvet, és az ő tanácsukra jött Debrecenbe. Nagy Istvánt, a messze földön híres gazdát kereste, hátha akad valami munka. Némi kérdezősködés után ismét a katonák társaságában volt, jelentette, hogy mit tudott meg.

– Lóra! – adta ki az utasítást az őrmester.

Néhány saroknyira *Radu* magasba emelte a kezét, jelezve, hogy megérkeztek.

– Állj! – kiáltotta. Élvezte, hogy most ő parancsol a katonáknak.

Régen tévedett ekkorát. Ezt a kocsmában elfogyasztott snapsztól kissé kaptatos őrmester egy hatalmas nyakleves formájában rögtön a tudomására is hozta.

– Akkor állunk meg, amikor én mondom! Értve vagyok, te kutya-fattyá!?

– Igen, tiszt úr! – hunyászkodott meg *Balaban*.

– Na azé’!

– Ott laknak Nagyék – mutatott egy széles székelykapus portára *Radu*, próbálva kiköszörülni a tekintélyén esett csorbát.

A rögtönzött őrzőparancsnoka előre küldte a suhancot, aki a félig nyitott kaput belökte belépett az udvarra. Az udvaron egy széles vállú, pödrött bajszú, idősebb férfi fát vágott felgyúrt ingujjú gyolcs ingben.

– Nagyékat keressük!

– Keresik?

– Igen – mutatott a besúgó a mögötte lévő katonákra.

– Hát megtalálták.

– Beszél itt valaki németül vagy románul? Mert az urak csak a németet, én meg azon kívül csak románul tudok, igaz, magyarul is értek valamicskét.

– Mi a sistergős ménkűnek beszélnék mi románul? Ezek a labancokkal meg karattyoljon maga, fiam. Nekem nincs semmi dolgom velük.

Radu nem mert szó szerint fordítani, de az őrmester megsejthette az öreg viselkedéséből, hogy nem szívesen látott vendégek. *Balaban* segítségével azért pattogós katonai stílusban elmagyarázták, mi járatban vannak, hozzátéve, hogy a katonaszökevényekre akasztófa vár, és azokra is, akik bújtatják őket.

Erre a gazda viselkedése láthatóan megváltozott.

– Kerüljenek beljebb az urak! – invitálta kissé kimérten a tornácra a betolakodókat. – Mariska! – szólt a konyhaajtóban megjelenő menyéhez. – Hozz poharat meg bort! Kenyeret meg kalbászt a vendégeknek. Lássák, kivel van dóguk! No meg, szükség van a román tudásodra is.

Miközben a hívatlan látogatók jókedvűen falatoztak, szorgalmasan leöblítve a sok finomságot, az öreg meg a fiatalasszony elmondta, hogy valóban járt náluk a minap egy régi ismerős. Meszlecsányi János Erdélyből, a feleségével és a kisfiával. Bécsbe igyekeztek, mert a rokonok kerítették egy jó kis szolgálatot a császári udvarnál. A gyerek miatt egy éjszakát itt töltöttek, de másnap kora reggel már tovább is álltak, nehogy elhappolja előlük valaki a munkát. Mert a császári udvarnál dolgozni, az nagy tisztesség. János meg biztos, hogy nem katonaszökevény. A szekéren a családon kívül nem jött más.

– Nem volna egy kis disznósajt? – kérdezte *Radu* a pepita nyaksálját igazgatva.

Ezt bezzeg megtanultad magyarul, háborgott magában az öreg, de már ugrott is. Néhány perc múlva a fia, Pista mászott ki a tornácra nem látható szobaablakon. Az istállóból kivezette a hátsó kapun át az egyik hástast, és csikós módra, szőrén ülve a lovat, elviharzott. A város szélén lévő majorban megkereste Elemért és *Matildét*.

– Ne kérdezzetek semmit! – lihegte. – Gyorsan vegyetek magatokhoz némi élelmet és meneküljtek! A császáriak a nyomotokban vannak!

– De hova? – szakadt ki egy hangos sóhaj a kétségbeesett *Matildéből*.

– Mindegy! Csak el innen!

ELSŐ RÉSZ
1901–1902 tele

ELSŐ FEJEZET

Nincs szükség tanúra

A Németalföldön menedékre lelt '48-as honvédtiszt, Várady Elemér fia, Péter a jóllakott ember nyugalmával mélézött a Pannónia szálló modern, főúri eleganciával berendezett éttermében. Nehezült szempillákkal figyelte a felszolgálókat, akik a vakító fehér abroszokkal megterített asztalok között egyenes derékkal, méltóságteljesen, kimért léptekkel tolták az ezüstitálcákon szervírozott finomságokkal megrakott kis kocsijaikat. Ő hideg előételként libatepertőt és reszelt parmezánnal meghintett konfitált lúdmájat kért, friss fehérkenyérrel és lila hagymával. Folytatásnak, elfogadva a főpincér ajánlását, főételnek borjúvelős pástétomlevest, töltött paprikát és sült báránycombot rendelt, burgonyapogácsával. A fenséges menü elfogyasztása után most a kávéra várt. Dr. Várady Péter ügyvéd, a *Van Eerlijk en Metzgerel BV* társtulajdonosa azért érkezett Budapestre, hogy ellenőrizze idős szülei hazatelepülésének előkészületeit. A múlt héten érkezett a távirat, hogy minden készen áll a Várady-család fogadására. Indulás előtt Hágában szerződést kötöttek *van Eerlijkkal* a cég és a család vagyonát kezelő *DE NEDERLANDEN VAN 1845 TE 's GRAVENHAGE* biztosítási és pénzügyi intézet *Kerkpleinen* épült központi fiókjában egy magyar bankkal, hogy Váradyék számára nyitnak egy számlát Budapesten, amelyre az aláírást követően átutalnak több mint 10 millió holland forintot. Hogy ez mit jelentett? Magyar forintban számolva 10 és fél milliót. Kis túlzással ennyiért egy kisebb magyar várost meg lehetne venni, tokkal-vonóval. És még a vevő lenne gavallér. Nem akadékoskodtak sem a németalföldi pénzemberek, sem a pestiek. Hágában maradt a vagyon tekintélyes része, és Pesten sem mindennap kasszíroznak ennyit. Ennek megfelelően a banki gépezet olajozottan működött.

Apjáiék – merült múltjának emlékei közé Péter – a magyar szabadságharc bukása után Erdélyből menekültek számos veszély közepette először a Vajdaságba, majd az élet az Isztriai-félsziget északi csücskébe, a festői szépségű Piranba sodorta őket. Itt ismerkedtek meg a náluk jóval idősebb holland kereskedővel, Thijmen Eerlijkkal. Véletlenül kerültek egy asztalhoz a tengerpart eldugott, házias ételleket kínáló kocsmájában. Azt hallották, hogy a koszt jó, és viszonylag ritkán teszik tiszteletüket erre felé a hatóság emberei. Megmagyarázhatatlan módon, pillanatok alatt mély bizalom alakult ki közöttük. Talán a szabadság imádata hozta össze őket. Az Utrechtből érkezett nagykereskedőt lenyűgözték Elemér '48-as, és az azt

követően Matildevel átélt kalandjai. Nagyon meghatotta a gyermektelen, egyedülálló férfit az ifjú pár története. Egy héten keresztül minden nap találkoztak. Eerlijik annyira megkedvelte Eleméréket, hogy felajánlotta, az öbölben horgonyzó hajóján elviszi őket a Németalföldre, ahol nem fenyegeti őket veszély. Sőt munkát is ad nekik. A fiatalok rövid tanakodás után, veszténivalójuk nem lévén, és hallva a szülőföldjükéről érkező borzalmasabbnál borzalmasabb híreket, úgy döntöttek, hogy a kereskedővel folytatják útjukat. Elemér és Matilde Utrechtben házasságot kötöttek, és megkezdték új életük megalapozását. Azt tartja a mondás, a dutch nyelv olyan, mint amikor egy angol tengerész németül beszél, így vélhetően a beilleszkedésben sokat segített, hogy mindketten jól beszéltek németül. Az évek során a kereskedővel született barátságból családi kötelék formálódott. Thijmen Elemért nem csak bevonta cége munkájába, majd irányításába, hanem fiává fogadta, és őt tette meg örökösének. A vállalkozás, amely Európa egyre több térségében szerzett hírnevet magának, sok hasznos szolgálatot tett az Orange-Nassau-háznak is, ezért III. Willem Hollandia királya és Luxemburg nagyhercege bárói címet adományozott Eerlijeknek. A van Eerlij család átköltözött Den Haag városába. Itt született meg 1861-ben Várady Péter. Az újra már gyermekkorában is fogékony fiú az utrechti egyetemen szerzett jogi diplomát, ott, ahol Descartes, illetőleg Apáczai Csere János sok számkivetett társával együtt koptatta az iskolapadot. Annak ellenére, hogy a Monarchiában hátrahagyott rokonaik – a nagyváradiak kivételével – már mind eltávoztak az élők sorából, a kor előrehaladtával egyre nőtt a honvágy Elemérékben. A '90-es évek elejétől egyre többször utaztak Magyarországra. A végső döntést akkor hozták meg, amikor a Magyar Honrendéves fennállása tiszteletére szervezett kiállítás és rendezvénysorozat megtekintésére látogattak haza. A sok székesfővárosi látnivaló mellett Péterrel két hétig járták a vidéket, míg végül hosszas alkudozás után egy Pesthez közeli, a Duna partján elterülő bárói nagybirtokba lettek szerelmesek. Az ügylet lebonyolítását Péter végezte, amely során végig németül beszéltek. Első perctől úgy érezte, nagyon kedvesek vele, de nem őszinték. Igaz, ő sem játszott nyílt kártyákkal. Nem árulta el, hogy milyen befolyásos ember is valójában, és azt sem, hogy jól beszél a magyar nyelvet. Nem titkolózni akart, de valahogy így alakult. Az egyezkedés során a megbízottak egy-két magyar nyelven elejtett megjegyzéséből is arra következtetett, hogy a sok mismásolás ellenére az a fő céljuk, hogy bármi áron megszabaduljanak végre a senkinek sem kellő, a mindenki számára már csak gondot jelentő földtől. Egy „egyeztető vacsorán” – aminek természetesen Péter állta a cechjét – néhány pohár bor után elkottyintották a megbízottak, hogy az ifjú báró nekik is tartozik, méghozzá nem kevéssel. Meg aztán a kölcsönök egy

részét ők intézték, így az irodájukat folyton zaklatják az egyre türelmetlenebb hitelezők. Ennek tudatában Péter egy koronával sem kívánt többet költeni annál, mint amit ő elgondolt, illetve javasoltak az elfogulatlan becsüsök. Nem sokkal azután, hogy ezt közölte, viszonylag gyorsan megkötötte az üzlet. A terület tulajdonjogát dr. Várady Péter nevére jegyeztették be.

A múltidézésből határozott, udvarias hang hozta vissza a való világba.

– Uram, a kávéja! – helyezte az asztalra az arany szegélyű, kék mintás hollóházi porcelán csészéből egzotikus illatokat árasztó, sötétbarna italt egy fehér kesztyűs kéz.

– Köszönöm!

– És a ház ajándéka! – tett mellé az elektromos világítótesteket rejtő kristálycsillárok fényében csillámló barna cukormázás tetejű dobostortát a teremfőnök.

– Önök elkényeztetnek! – mosolyodott el Péter.

– Ahogy az ön jelenléte is emeli szerény szállodánk renoméját. Ohajt még valamit?

– Nem, köszönöm! Mára elég lesz a kulináris mennyországból.

Az ügyvéd diszkréten körülnézett, figyel-e valaki. Úgy ítélte, hogy nem. A villával óvatosan leemelte a torta fénylő tetejét. Bal kezének két ujjá közé csipentette, és kéjesen elropogtatta. Megtörölte kezét a szalvétában, ivott egy korty kávé, és nekilátott a puha tésztájú vajkrémes édességnek.

Gondolatai ismét visszacikáztak a múltba: *A sikeres üzlet után megkereste régi egyetemi barátját, Láng Ferit, aki Kecskeméten praktizált ügyvédként. Csak „tweeling”-ként emlegették őket Utrechtben. A két joghallgató annyira hasonlított egymásra, mint két tojás. Jó svádájú, magas, tar kopasz, sportos, és nem mellesleg nagyon értelmes egyetemista. Átadta neki a birtokról szóló dokumentumokat, és megbízást adott a család ügyeinek magyarországi intézésére. Megbeszélték, hogy mik a Várady-család kívánságai. Feri a birtok intézőjének a kőszegi származású Istókot ajánlotta. Még szinte meg sem száradt a tinta a szerződésen, megkezdődtek a kúria építési munkálatai Péter tervei alapján. Az épületet négy sarkában csipkézett tetejű körbástyákkal díszített magas fallal vetette körbe, tövében pedig felhúzatott néhány szerényebb, de takaros és praktikus házat az alkalmazottak számára, tekintélyes kerttel. A birtok „benépesítése”, flórájának és faunájának rendbehozatala Istók feladata volt. Első lépésként az erre szakosodott kertészek egy erdész irányítása mellett több kisebb erdőt telepítettek, nagy földdarabokat befűvesítettek. Péter kérésének megfelelően a fák közé, a földet átszelő kis patak partjára Istók etetőket ácsoltatott a vadaknak az inséges időszakokra. A fásított területek és a mezők határán az erdésznek és a mezőkön szorgoskodó, a tikkasztó nyári melegben némi*

pihenésre vágyóknak faházakat húzatott fel. A Hortobágyon vásárolt gulyának és birkanyjának fából készült karámmal körülvett istállókat építtetett, itatóvályús gémeskutakat állíttatott. A tiszta, bővizű patakból többfelé csatornákat ásatott, hogy az év minden szakában legyen elegendő víz a locsoláshoz a birtok aszályosabb részein is. A Duna-parton a halászoknak hullámtörővel védett kisebb kikötő épült, ahol a csónakok biztonságos tárolása mellett lehetőség nyílt a folyami rákok szaporítására is. Az idillivé alakított környezetben rövid időn belül számos vízimadár család is otthonra lett. És hogy mi lett az álmokból? Egy valóságos kastély. A dolgos kezek az elhanyagolt uradalom helyén lerakták egy mintagazdaság alapjait. Úgy éltek itt, mint egy nagy család. Ezért mindenki úgy hívta az izlésesen megépített kúriát, hogy „Fészek”.

*

Másnap, a reggeli után a tavaszt idéző november végi időben Péter lassan bandukolt a Károly körúton, hóna alatt a Pesti Hírlap legfrissebb számával. Mielőtt Budapestre utazott, remek híreket kapott a birtok használatba vételéről, ezért a családi tanács úgy döntött, hogy kell egy kisebb kúria az esetleges székesfővárosban tartózkodáshoz, és egy nagyobb bérház, ami termel némi jövedelmet. Ez okból Péter most Rupp József magyar királyi közjegyzőhöz tartott. A hivatalnok irodája a József téren volt. Láng Feri tanácsára Péter úgy határozott, hogy megnéz a Podmaniczky utcában egy bérházat, valamint az Aréna út és a Délibáb utca sarkán egy villát, amely a főváros egyik legnépszerűbb és nem oly régen elhunyt kávéház-tulajdonosáé volt, s akinek örökösei Rupp közjegyzőt bízták meg az ingatlanok értékesítésével.

A közjegyző nem sokat kertelt, rögtön a lényegre tért. Elmondta, hogy az örökösök semmiféle különösebb feltételt nem támasztanak, egyedül azt, hogy a kialakított vételárat készpénzben kérik. Esetleg banki átutalást is elfogadnak, de ebben az esetben ott kívánnak lenni a pénzügyintézetben a tranzakció megindításakor. Ez Pétert nem lepte meg különösebben. Nagy összegű üzlet esetén idegenek között indokolt az elővigyázatosság.

– Mikor tudom megtekinteni az ingatlanokat?

– Szerencséje van az úrnak. A mai napra ön az egyetlen előjegyzett.

Amennyiben megfelel, akár indulhatunk is.

– Ön kísér el személyesen? Ez igazán megtisztelő.

– Jól gondolta, hogy a titkárom szokta intézni az ügyfelekkel az eljárásnak ezt a részét. Viszont az az igazság, hogy valójában még nem láttam a két épületet és roppantul érdekel, mit is hagyott maga után az általam is nagyra tartott kávéház-tulajdonos.

– Így már értem. Részemről mehetünk.

– Szép az idő. Szerintem sétáljunk át a Gizella térre, a *Gerbeaud* előtt biztos találunk egy szabad fiákert – mondta a királyi főhivatalnok, és fejére téve cilinderét szélesre tárta irodája ajtaját Péter előtt. – Ilonka! Megnézünk néhány házat. Ma már nem jövök vissza. Délután négy órakor hazamehet. Addig vegye a hívásokat, fogadja a nevemben a személyesen megjelenő ügyfeleket és egyeztessen időpontot. Kérem, ne felejtse el beírni mindent az én naptáramba is!

– Igenis, méltóságos uram!

A nyitott fogat lépésben haladt a Váczi körúton. Az egymással szemben ülő két utas diskurzusa, mintha összebeszéltek volna, hirtelen megszakadt, és mindketten az úttest bal oldalán folyó monumentális építkezés felé fordították fejüket.

– Várady úr, ismeri az épülő templom történetét?

– Hát csak úgy slágvortosan.

– Ez lesz az ország egyik legmagasabb épülete. Ha egyáltalán elkészül valamikor.

– Nem túl optimista Isten házának elkészülésével kapcsolatban... Van valami különösebb oka ennek?

– Nem ad okot túl sok optimizmusra az a tény, hogy az építést már 1851-ben megkezdték. Aztán az sem túl szívderítő, hogy nem sokkal a ki-egyeződést követően a már felfalazott kupola egyszerűen összedőlt. Magyarázat, az volt bőven, de egyik sem vitte előre a munkálatokat. Ráadásul majd három esztendeig tartott a bontás és a romeltakarítás. Amint azt láthatja, most, több évtized után szépen haladnak. Ígéret van rá, hogy négy-öt éven belül felszentelik.

– Tudják már, hogy kinek a nevét fogja viselni?

– Először azt tervezték, hogy Ausztria védőszentjéről, Szent Lipótról nevezik el, de aztán a millenniumi ünnepségek után az érseki főhatóság Szent István királyunk oltalma alá vonta.

– Megérkeztünk, méltóságos uraim! – szakította félbe az értekezést a fiákeres.

Péter és a közjegyző felhajtották a térdükre terített birkabőr takarót és a kocsi lépcsőjéről óvatosan leléptek a fényesen csillogó macskaköves úttestre.

– Itt várjon meg! – nyomott Péter a hajlongó fuvaros kezébe egy koronát előleg gyanánt, aki majd földig hajolt az érme láttán.

– Kedves uram, nem tudom, hogy mekkora a vagyona, de gyorsan el fog fogyni, ha egy ilyen rövid útért, ekkora díjat fizet – szólt halkán Rupp királyi közjegyző az ügyfeléhez.

– Nincs nálam kisebb.

– Akkor váltson. Erre való a szállodában a recepció. Na, itt is vagyunk – mondta Rupp, amikor a Nyugati tőzsomszédságában álló négy-szintes bérházhoz értek. Meghúzta néhányszor a bejárat kőszegélye mellett fejmagasságban csüggedten lógó drót végére erősített háromszög alakú fogantyút. Mivel a kis csengettyű csendes sikkantásai nyomán semmi neszezés nem hallatszott, kesztyűs öklével többször erőteljesen odasózott a nagy barna, kétszárnyú kapura.

– Gyüvök má’, gyüvök má’, no! Mi ollen sürgős így délidőben? – közeledett valaki zsörtölődve, hangos papucscaffogás kíséretében.

Harmadszorra sikerült is eltalálni a kulcslyukat, majd rövid szünet után az álmos hang gazdája működésbe hozta a zárszerkezetet. A beakasztva hagyott biztonsági lánc fölött megjelent egy zilált hajzatú, bajszos arc. Hunyorogva, nagy szünetekkel a szavak között, mintha csak alaposan átgondolná mindegyik után, hogy jó sorrendben sottogja-e őket a két jövevény felé, halkán folytatta ásitásokkal kísért álmatag monológját:

– Mi teccik az uraknak? Kik maguk? Mert, hogy nem itten laknak, anyi szent.

– Rupp József, királyi közjegyző vagyok. Ez az úr itt pedig az egyik vevő. Mondja, miért alszik egy házmester napközben? – fordult a hangos lánccsörgéssel, nyikorogva kinyíló ajtóban álló, a gombolatlan sötétkék télikabát alatt csikos pizsamát viselő férfi felé.

– Nincs itten má’ kérem vagy jó fél éve házmestör. Amönnyire házsártos vót, legalább annyira lusta is a lelköm szottyta. Nem foglalkozott az sömmive’ se. És hát, hogyismongyam, nem vót az csendös fajta. Fennhordta az orrát rendösen. Aztat gondúta, mi vagyunk megtisztóve azza’, hogy a lakhatásé’ néha fő sepert, meg kihórta a szömetöt, ha eszibejutott. Amúgymög, mindönkihő vót pár kerösetlen szava. A házijúr egy darabig hallgatta a lakók panaszait, oszt a nyáron elkütte ötet a jó бүdös francba. No, nem szószörint, de ez vót a linyöge. A bérlőknek kúcssa van. Az időgenőknek mög az nyissa ki a kaput, aki meghajja a dörömbüléseket. Ez általában én vónék, mert a többiek ilyenkö dógoznak. Ha egyedű vagyok, akkó’ beagatom a láncot is. És azé’ aaszom, mer’ éjjeliör vónék. Tessék begyünni, nézzenek körű’! – tárta ki az ajtót a furcsa szerzet. – Amikó elmönnek, tessenek szívesek a naccságos urak rázmárnyi az ajtút, a kúcsot meg dobják be a levelösön, itten, ni! – mutatott egy széles fémkeretes nyílásra a borzas alak, és fázósan összehúzva magán a kabátját, mint aki jól végezte dolgát, elcsoszogott.

– Hát akkor nézzünk körül, majd én megyek előre! – invitálta beljebb Rupp Pétert, és elindult a függőfolyosós udvar irányába.

A házmesternek fenntartott lakás ajtaját nyitva találták. Megtapasztalhatták, hogy a magát éjjeliörnek mondó jelenés nem beszélt a levegőbe,

amikor lustának jellemezte az elzavart házisárkányt. A valamikori lakó alapos rendetlenséget hagyott maga után, de azért azt gond nélkül fel tudták mérni, milyen elrendezésűek a bérlemények. Ráadásul egy üveges faliszekrényben megtalálták az üresen álló lakások kulcsait is, így bekukkantottak ezek közül is néhányba. Jó alaposan körülnéztek az udvaron. Félórányi szemlélődés után elindultak a ház előtt várakozó kocsihoz.

– Nem árt itt-ott egy kis felújítás, de lényegében ilyesmire gondoltam. Szerintem meg fogunk egyezni – fordult a közjegyzőhöz Péter.

Bezárták a kaput, és úriemberek lévén a kérésnek megfelelően visszadobták a kulcsot a levelesen. A lovak mellett fázósan toporgó fogatos örömmel szaladt eléjük és nyitotta ki kocsijának lakkozott fekete ajtaját. Megvárta, amíg a két utas a takarók alá bebújva kényelmesen elhelyezkedik a bőrülésen, majd elfoglalta helyét a bakon.

– Hajtson a Délibáb-Aréna sarokra! – hangzott el az utasítás.

A nagyobb vidéki főúri kúriák stílusában épült, sárgára bepucolt, nyári lakként meghirdetett kétszintes épületét diszkréten díszített, belülről borostyánnal befuttatott kovácsoltvas kerítés fogta körül. Az Aréna úti kaputól a lépcsőfeljáróig kikövezett járda vezetett, mindkét oldalán gondosan ápolt örökzöldekkel. Itt nagyobb szerencsével jártak. Az emeleti balkon alatti előszoba ajtajában libériás inas fogadta őket. Ő azt kapta utasításba, hogy addig marad, amíg el nem adják a villát. Az új tulajdonos majd dönt a sorsáról.

– Méltóságos közjegyző úr, Isten hozta önöket! – köszöntötte a vendégeket a komornyik, majd rezzenéstelen arccal, szálfá egyenes derékkal meghajolt. – Kérem, szólítsanak egyszerűen Ludwignak. Állok mindenben az urak rendelkezésére! – Azzal lesegítette az előkelő vendégek kabátját, vállfára helyezte és gyakorlott, kimért mozdulatokkal beakasztotta azokat a díszesen faragott szekrénybe. A cilindereiket ugyanitt helyezte el a fehér selyemmel letakart kalaptartó polcon.

– Honnan tud az érkezésünkről? – váltott magyarra Rupp.

– A méltóságos úr irodájából hívtak fel és jelezték, hogy ide tartanak.

– Kérem, Ludwig, kalauzoljon bennünket körbe a rezidencián.

Péter az épület fekvését és kulcsinét, valamint az elegáns belteret is lenyűgözőnek találta.

– Kérem, fáradjanak át az étkezőbe. Készítettem egy kis frissítőt, gondoltam, megszomjaznak, mire ideérnek.

A komornyik már hosszú ideje szolgált a háznál, így ismerte az épület minden zegzugát. Legnagyobb meglepetésükre a gazdagon berendezett könyvtárszoba kincseiről is széles ismeretekkel rendelkezett. Péter eldöntötte, hogy mindkét ingatlanra megteszi az ajánlatát, és lehetőség szerint *Ludwigot* is alkalmazza majd.

Dr. Várady és a királyi közjegyző a Városliget szélén álló Wampetcsben ebédelt. Az ízletes fogások között szóban meg is egyeztek az adásvétel főbb kérdéseiben. A kávé után Rupp még az étteremből felhívta az örökösöket, akik az ajánlat hallatán rövid tanakodást követően igent mondtak az üzletre. Péter, aki ott állt a közjegyző mellett, szeretett volna mielőbb túl lenni az egészen. Élénken élt még emlékezetében a vidéki birtok körüli hercehurca. Azt javasolta, ha megfelel, akár még ma aláírhatják a megállapodást. Megfelelt. A József téri irodában délután háromkor már túl is estek a formaságokon. A bankban, ahova a közjegyző kíséretében érkeztek, az elnök személyesen intézte az ügyletet. Precízen, gyorsan. Mindenki legnagyobb meglepedésére.

*

Dr. Várady pár napos magyarországi tartózkodása minden tekintetben sikeresnek bizonyult. És nem mellékesen igencsak kellemesen telt. A szülei birtoka volt iskolatársa, Láng Feri kecskeméti ügyvéd, és Istók, a birtok intézőjének irányításával valóságos földi paradicsommá változott. Erdő, patak, vad- és haszonállatok... A kúria tervei alapján a mesteremberek szakértelme és a szorgos építők keze nyomán pompázatos kastély nőtt ki a puszta közepén. Pesten is szép épület lett a Várady-családé, és a bérház is megfelel a célnak.

A belga határt átlépve Péter teljesen elérzékenyült. Melegség járta át szívét, hogy szüleivel csupa jó hírt közölhet. Az a gondolat, hogy hamarosan keblére ölelheti szeretteit, karjaiban tarthatja kedvesét, felkaphatja, nyakába ültetheti fiát, könnyeket csalt a szemébe. A vonatról leszállva magához intett egy hordárt, és rábízta a poggyászát, kezébe nyomva pár fényesen csillogó érmét. Arra is megkérte, hogy kerítsen egy kocsit, és vigyék a *van Eerlijk*-rezidenciára a csomagjait. Furcsa érzés kezdte hatalmába keríteni. Valami nem olyan, mint szokott. Hol van a családja? A mostaninál rövidebb távollét után is ilyenkor már csókokkal halmozva csüngtek a nyakában. Hiába forgatta egyre zaklatottabban a fejét, nem látta egyetlen hozzátartozóját sem. Még az állomásfőnöknél is érdeklődött... Közben a pályaudvar teljesen kiürült. Mivel jó ideig vonat érkezése nem volt várható, nem számíthatott arra, hogy talál egy bérkocsit. Egy esélyt látott. Vacsoraidő lévén, gyorsan keres egy még hadra fogható hajtót, aki az italozással kísért esetbédnek még az elején jár. Ilyenkor általában már kevés volt a szomjas ember a város e tájékán. És eléggé kevesen csillapították szomjukat vízzel. Péter jól ismerte a kikötőt és az itt élők szokásait. *Bontje* bisztójában rá is akadt a megfelelő személyre, aki a jómódú polgár által beígért

szép summa ellenében vállalta a fuvar. Szerencsére a kissé kaptos gazdájukkal ellentétben a lovak remekül eligazodtak Hága zezugos utcáin. Igaz, hogy a település minden útba eső kátyújának érintésével, de elérték a család belvárosi, a *Ridderzaal* közelében lévő rezidenciáját. A koraesti friss szél megsimogatta az ügyes igavonók sörényét. Így tett Péter is, és kifizette a már józanodó kocsist. A poggyászt szállító fogat még ott állt a kerítés mellett. A türelmetlen fuvarost megnyugtatta pár újabb pénzermével. Az utca túloldalán kicsit előrébb egy fekete, elfüggönyözött ablakú postakocsi lovai fújtattak időnként nagyokat.

Dr. Várady a bejárathoz érve lenyomta az előkert kovácsoltvas kapujának kilincsét. Sietős léptekkel elindult az örökzöldek sorfala között, a két oldalán, kis oszlopokon nyugvó kőkorláttal megépített elegáns lépcsőn. Sehol semmi életjel. A vörös téglából épült ház komoran magasodott a naplemente narancssárgával festett égboltjának koszorújában. Az ablakok sötétzöldre festett zsalugáterei kivétel nélkül behajtva. Növelte aggodalmát, hogy a mindig zárt, vaspántokkal megerősített tölgyfaajtót résnyire nyitva találta. A házból halovány fény szűrődött ki az utcára. Ösztönösen a zsebébe nyúlt. Pár esztendeje egy amerikai üzleti útvjáról hozott egy kicsi, de hatékony, a tengeren túli rendőrök körében is nagy népszerűségnek örvendő *Colt New Pocket* .32-est. Emléknek szánta. A lelkiismeretes, sokat tapasztalt eladó úgy volt hajlandó portékáját eladni, ha a vételt követően kisebb képzést is nyújthat, mivel arrafelé nem a fegyvert őrzik emlékként, hanem azokét az embereket, akik nem tudták használni, amikor a szükség úgy kívánta. Péter engedett a jó szándékú kérésnek. Hosszú órákon át gyakorolta a fegyver használatát a töltéstől, a praktikus viselésen és a pontos célzáson át a gyors lövésig. Ugyan a segítség nem volt önzetlen, mert a fegyverbolton megkérte az okítás árát, de ebben a pillanatban Péter mégis hálával gondolt rá.

Beljebb tolt a jól karbantartott ajtószárnyat, amely nyikorgás nélkül engedett a házigazda óvatos érintésének. A nappaliba lépve a borzalmas látványtól földbe gyökerezett a lába. A kandalló előtt holttestek hevertek mindenfelé. A pislákoló gázlámpa fényénél felismerte szüleit, akik egymással szemben, kéz a kézben feküdtek átvágott torokkal a hideg márványpadlón. Mellettük, mint egy szétterített vörös köpönyegen, hatalmas vértócsában, arccal a földnek *Thijmen*, a testes házvezetőnő, a két elegáns egyenruhás inas és a szobalány.

Péter ekkor padlórecsegés hangját hallotta a hálósobájuk felől. A kis forgótárust maga elé tartva, kettesével szedve a lépcsőket, felszaladt az emeletre. *Jasmijnt* és gyermeküket, *Larst* a baldachinos hitvesi ágyban találta, a mennyezetet bámuló merev, rémült tekintettel. A vértelen arcukat látva azonnal tudta, hogy itt már nincs mit tenni.

A kísérteties csendet az ajtó felől érkező halk neszezés törte meg. Péter hátát a falnak vetve, oldalazva óvatosan a küszöbhez osont. Kilépvette észre, hogy a félfának támaszkodva, szétvetett lábakkal ült apja '48-as harcostársa, egykori huszárszázaduk dobosa. A hűséges barát, az inas, a házkörűli mindenés. A szintén erdélyi ősökkel büszkélkedő, a 70-es évei elejét taposó Tibor bácsi. Szülei a menekülés során *Piranban* találkoztak vele. Az élet e nagy meglepetését égi jelnek vélték, és soha többé nem váltak el útjaik. Együtt érkeztek Hollandiába is. Péter később visszagondolva a történetekre, nem is értette igazán, hogy nem vette észre az öreget, amikor az emeletre ért. Leguggolt és gyengéden a két kezébe vette a férfi ráncokkal barázdált arcát.

– Mi történt? – kérdezte közelebb hajolva.

– Fiam, hidd el... én... mindent meg... én mindent megpróbáltam – motyogta alig érthetően az öreg, majd utolsó erejét összeszedve, látszólag minden ok nélkül románul folytatta:

– Sa... nu lasati... martor! ...strigat... bărbat... inalt... barbă...

– Hogy mondta? „*Ne hagyjatok tanút?* – *kiáltott egy magas, szakállas férfi.*” Ezt akarta mondani? Jól értem?

A kérdéseire azonban már nem érkezett válasz. Tibor bácsi állta a mellére hullott. Szép csendben véget ért egy tisztességes, kalandos élet.

Péter nem emlékezett rá, mennyi ideig ült a sötét folyosón. Amikor ráeszmélt, hogy ez nem egy lidérces álom, hanem a szó legteljesebb értelmében a véres valóság, rápillantott a még mindig a kezében szorongatott *Coltra*. *Kész, vége, ennyi. Nincs miért tovább élni*, hasított belé villámként egy gondolat. De amilyen gyorsan jött, olyan gyorsan szökött a helyébe más. *A bosszú. Vérbosszú. Valakinek ezt meg kell torolni. Ilyen Istennek nem tetsző tett nem maradhat büntetlen.* Kótyagos fejfelállt, nem nézve se jobbra, se balra, majd lassan letántorgott a lépcsőn. Megpróbált telefonálni, de a készülék teljesen néma volt. *Biztosan elvágják a vezetékét*, futott át az agyán. Megfordulva, könnyei fátylán át az egyik nagy sarokablak függönyét megmozdulni vélte. Ahogy közelebb lépett, valaki hirtelen félrerántotta a függönnyt, és három fekete köpenybe burkolódzott, álarcos férfi rontott elő.

– Ez is Várady?! Hát ezek sosem fogynak el! – kiáltotta az egyik németül.

– Mindegy! Meg kell ölni! Nincs szükség tanúra!

Péter vaktában a függöny, a sarok felé lőtt. Az egyik támadó megállt, a lábához kapva fájdalomában felkiáltott. Társai is megtorpantak egy pillanatra, majd hirtelen a bejárat felé kezdtek menekülni.

– Megálljatok, aljas gazemberek! – vettette utánuk magát dr. Várady.

A küszöbről azt látta, hogy a gyilkosok a még mindig a kertkapunál várakozó fogatost durván fellökve a postakocsi felé futnak. Célzásra emelte a fegyvert. Lőtt. Egyszer. Kétszer. Háromszor. A lövések az este csendjében ágyúörgésként visszhangoztak az egymáshoz közel épült házak falai között. A hátul futó, erősen sántító férfi a harmadik dörrenés után földre bukott, és nem mozdult többé. Társai felugrottak a postakocsi hátuljára.

– Apám! – üvöltött fel visszafordulva egyikük. – Nem hagyhatjuk itt!

– Nincs időnk érzélgésre! – szólt kimerően a bakon ülő, és a lovak közé csapott.

Péter még egy lövést leadott a gyorsan távolodó lovas fogat irányába. Eredménytelenül. A kihalt környék hirtelen megelevenedett. Lámpák gyúltak az ablakokban, szomszédok jelentek meg a házak kapuiban.

– Hívjon valaki rendőrt! – kiáltotta Péter, majd lehajolt a földön fekvő holttesthez. A hátára fordította, majd letépte az arcát takaró álarcot. Nem találta ismerősnek a fennakadt szemű, ősz hajú embert. A szétnyílt köpeny alól egy véres, pepita selyemsál lógott ki. A közeli rendőrállomás irányából egyre erősödve, éles sípszó kísérte bőr csizmatalpak dobogása hallatszott.

A rendőrségen éppen a szolgálat-átadás zajlott. Ezen oknál fogva a szokásosnál kétszer annyi rendőr tartózkodott az épületben. Az ügyeletes bekopogott a rangidős tiszt irodájának ajtaján.

– Elnézést, uram! Jelentem, értesítést kaptunk, hogy lövöldözés volt a van Eerlijk-háznál. Egy áldozat biztos van.

– Riadóztassa az állományt! – nyúlt az asztalon heverő fegyvere után a tiszt. – Sorakozó egy perc múlva a folyosón! – tette még hozzá, majd vállára terítette köpenyét és kilépett az ajtón.

Péter röviden elmondta a házukhoz érkező rendfenntartóknak, hogy mi történt. A tapasztalt tiszt gyorsan megértette, hogy itt azonnal cselekedni kell. A kapu előtt várakozó egyenruhához lépett, és határozott, rövid utasításokat adott. Rendelkezett a *van Eerlijk*-família rezidenciájának környékén a járőrök létszámának azonnali növeléséről. Feladatként határozta meg, hogy minden idegent igazoltassanak. Az épület elé rendelt néhány rendőrt és detektívet, akikkel a szemlét kívánta lefolytatni. Kérte, hogy értesítsék az ügyeletes orvost. Miután minden sürgős teendőről rendelkezett, visszament Péterhez.

– Uram! Elég erősnek érzi magát, hogy személyesen mutasson meg mindent a tetthelyen? És szükség van az áldozatok azonosításra is? – Igen, mehetünk – sóhajtott mélyet dr. Várady.

A rendőrök bejárták a teljes környéket. Nem találkoztak sem idegenrel, sem rovott múltú helybélivel. Az épületet éppúgy átvizsgálták az utolsó szegletig, mint a hozzá tartozó telket. Kikérdezték a szomszédokat is. Péter

is mindenben a segítségükre volt. Pirkadatra végeztek. Úgy érezte, hogy jelen körülmények között nem tudna egy percet sem eltölteni a házban. Magához vett pár személyes dolgot, és megbeszélte az akciót vezető tiszttel, hogy egy ideig a *Kurhaus*ban lakni. A tisztviselő átérezte Péter helyzetét. Még most is megborzongott, amikor eszébe jutott, milyen látvány fogadta őket a házban. Pedig látott már egy s más életében. Ráadásul ő nem is volt rokon. Ahhoz viszont ragaszkodott, hogy Pétert valaki elkísérje ideiglenes lakhelyéhez. Arra is megkérte, hogy délben találkozzanak újra a rendőrség épületében.

MÁSODIK FEJEZET

Összeér, ami összetartozik

Reggel fél nyolc tájban az Andrássy út 51. szám első emeletén lévő lakásuk nappalijában dr. Tomka Samu fülorvos kedvenc székében üldögélt. Gondolataiba mélyedve kortyolgatta kávéját reggelije romjai felett. Felesége és lánya már végzett – a doktor erősen rapszodikus munkaideje miatt a napi-
rendjük egyetlen biztos pontját jelentő – étkezéssel. Adél már elindult lányukkal, a nyolcéves Kittyvel az iskolába.

Dr. Tomkának nem volt kedve semmihez. Leginkább az evéshez nem. Az elmúlt fél órában mustrálgatta, turkálgatta a tálcára helyezett finomságokat. Pedig éppúgy helyet kapott a bőséges kínálatban az orosz kaviár és a ruszli, a lány tojás és a vajás pirítós, mint nagy kedvence, az eperlekvár. Egy féldeci, gyomorerősítőként szolgáló szatmári szilvapárlat elfogyasztása után is unottan tologatta ide-oda az ételt, amelyet máskor nagy élvezettel, szinte percek alatt elfogyasztott.

Végső menedékként kezébe vette a Pesti Hírlap egy korábbi számát. Próbált koncentrálni, de gondolatai folyton elkalandoztak. Mostanában nem alakultak jól a dolgai. A praxis még csak-csak ment valahogy. Páciensei főként a székesfőváros felsőbb köreiből kerültek ki, így nem okozott gondot számukra a borsos vizitdíj kifizetése. Többek között ezért is engedhette meg magának, hogy ilyen előkelő helyen, a rohamléptekkel fejlődő Budapest „*Sugárútján*” lévő házában lakása és rendelője is legyen. Viszont amilyen jól indult az év a tőzsdén, olyan rossz irányba fordult az ősz elején. Egyelőre erről nem beszélt senkivel. Úgy vélte, nincs veszve semmi, mászott már ki nagyobb gödörből is.

– Szervusz, kedvesem! – zökkentette ki borongós gondolataiból széles mosollyal az arcán az ebédlőbe lépő, mindig vidám felesége. – Beszéltem Kitty tanárnőjével – vágott a dolgok közepébe Adél. – Egész dicshimnusz zengett a lányunk képességeiről. A számtan, a biológia, a történelem. És a hangja énekórán... Amikor eljutottunk a hittanhoz, ott egy kicsit elakadt. Aztán amikor felvilágosítottam, hogy egy vallását nem gyakorló zsidó orvos és egy fanatikus katolikus kereskedő lánya frigyének gyümölcse... Egy pillanat múlva már csak a hátát láttam. Állítólag megfeledkezett valami fontos teendőről.

– Azért remélem, hogy Kitty jegyei rendben lesznek!

– Azt én is remélem. Sőt, ajánlom is annak a tanárnak hívott bigott háziszárnyasnak! Mit olvasol?

– Újságot – válaszolt álmatagon dr. Tomka.

– Azt látom. Kicsit bővebben?

– A Pesti Hírlapot.

– Azt meg sejtem, mivel arra vagyunk előfizetve. És ha most azt mondod, hogy a nyomdászok által papírra nyomtatott, betűkből álló mondatokat, menten hozzád vágok valamit – replikázott az asszony, és megfontoltan körbehordozta tekintetét, mint aki mindjárt teljesíteni is akarja az ígéretét.

– Leközlík Jókai egyik rövid írását négy szakaszban, a „*A mi lengyelünk*” címmel. Eddig elég érdekes.

– Mint rendesen. A nagy mesemondó ritkán ír unalmasat. Ezen kívül van más is?

– Hát akad ebben a bolond világban mindig. A firkászok meg úgy gondolják, a magyarnak mindent le lehet tolni a torkán. És ami őket érdekli, az biztos minket is foglalkoztat: lassan vége a búr háborúnak, beteg a pápa, meg ilyesmi. Persze több oldal reklámmal megtoldva – hadart színtelen hangon a doki, fel sem nézve az újságból.

– Samu, ugye idén is Badenben karácsonyozunk?! Naggyon, naggyon szereetnéém! – duruzsolta affektálva a ház úrnője témát váltva, elnyújtva a szavakat, miközben kecses, lassú mozdulatokkal lehúzogatta ujjairól méretre készült szarvasbőr kesztyűjét, majd az asztalra dobta.

– Szerintem is jó ötlet, én is ezt akartam javasolni. Egyúttal meglátogatom Sanyit is Bécsben. Több, mint egy éve nem találkoztam a testvéremmel. Volna miről társalognunk.

– Akkor ezt megbeszéltük. Amíg ti férfi dolgokról diskuráltok, addig veszünk néhány apróságot nekem és Kittynek is – folytatta a hízélgést Adél. Kényelmesen elhelyezkedett férje székének faragott karfáján. Megigazította keresztbe rakott, formás lábain a legújabb divat szerint szabott szoknyáját, majd csipegetni kezdett az asztalon lévő finomságokból.

– Nincs étvágyad? Valami bánt? Tudod, hogy velem mindent meg lehet beszélni.

– Nincs semmi baj. A 11 órás beteg tüneteim gondolkodtam. Nagyon különleges eset.

– Ki az? Ismerem?

– Nem hiszem. Valami Erdélyből elszármazott román, aki magasabb körök számára szerez megbízható alkalmazottakat. Viszonylag ritkán jár Pesten.

– Szóval emberkereskedő. Végül is mindegy. Ha fizeti a kezelést, tőlem akár a sarki hentes unokaöccse is lehet. Szerinted milyen ajándékot vigyünk a rokonoknak? Neked is kéne pár ruha. Egy jól menő pesti orvosnak adnia kell a megjelenésére.

– Inkább egyél, az nem kerül olyan sokba – sóhajtott az orvos meg-simogatva felesége arcát, némi aggodalommal hangjában.

– Nagyon vicces. Sejtheted, ha utazunk, nem mehetünk üres kézzel. Ne mondják ránk, hogy ezek a pesti rokonok, milyen sóherek.

– Jó, nem megyünk üres kézzel. Rendezd, kedvesem, ahogy jónak látod. Nehogy szégyent valljunk – mondta az orvos mosolyogva, és megcsókolta a számára oly kedves nő arcát. – Én intézem a táviratokat, megveszem a vonatjegyeket. Ha már a jegyeknél tartunk, arra kérnélek, hogy vegyél két jegyet a Nemzetibe, Gárdonyi új darabjának, a „*Karácsonyi álmom*”-nak a bemutatójára. Nagyon jó a szereposztás, szinte az összes kedvencem játszik benne. Szacs vay, Paulay, Latabár és persze színre lép Rákosi Szidi is.

– Ó, drágaságom, hogy te mindenre gondolsz! A sok német gagyogás előtt biztos jól esik a míves magyar szó. Már indulok is – örvendezett Adél távozóban, egy kaviárral alaposan megrakott pirítóssal a kezében. – Ugye vihetem az ékszereimet!

– Nem. Egyet, az olcsóbbak közül. Nem akarok a pihenésnek szánt kiruccanás alatt folyton azon agyalni, nem lopta-e el valamelyik rokonod a drága *schmuck*odat¹.

– Meggyőztél. Bennük én sem bízom. A táj szépsége és Bécs közelsége miatt szeretek ott lenni. Majd egyet kiválasztok. Olyat, aminek a látványától megpukkadnak, de nem került sokba. Nekik csak a látszat számít – válaszolta Adél, és elviharzott.

Mire a fülorvos szólhatott volna bármit is, a felesége már a bejárati ajtót zárta. Kívülről. Az asszony a lépcsőházban egy magas, halszállkás, sötét öltönyt viselő, szakállas férfival találkozott. A félhomályban lehajtott fejjel felfelé ballagóból nem tűnt fel más, csak egy kék pepita csokornyakendő, ami nagyon nem illett az öltözékéhez. Olyan volt, mintha kocsmai asztalkendőből csinálta volna egy szabó, bohókás pillanatában. Amikor a nő észrevette, hogy a férfi a fekete lakkcipőhöz pepita zoknit hord, jót mosolygott. Azt már nem látta, hogy a fura idegen a férje rendelőjéhez igyekezett.

– Jó napot, uram! – engedte be dr. Tomka a férfit. – Köszönöm, hogy ilyen pontos. Megfontolta az ajánlatomat?

– Jó napot, doktor úr! – akasztotta kabátját a fogasra Barbalan. – Elfogadom.

– Maga, miután elutaztunk, a megbeszéltek szerint feltöri a páncélszekrényt és elvisz mindent, amit benne talál. Itt a kapukulcs, a rendelő

---

¹ Ékszer – német, a magyar szlengben meghonosodott kifejezés.

bejárati ajtajának a kulcsa, hogy egyszerűbb legyen a dolga. Ha végzett, dobja ezeket a Dunába!

- Lesz értékes dolog a mackóban?
- A fizetségén kívül nem. És aztán eltűnik Pestről, ahogy ígerte.
- Abban nem lesz hiba.

*

Az Északi-tenger partján fekvő *Scheveningen* sivár, gyér növényzetű, homokos dűnéi közül méltóságteljesen emelkedik ki a *Kurhaus* palotának is beillő új, impozáns épülete. A középső traktust uraló kupola alatti nagyterem pompásan kivilágított ablakaiban emberek sziluettjei tűnnek fel hosszabb-rövidebb időre. A boltíves, virágládás erkélyek résnyire nyitott ajtóin vidám Strauss-dallamok igyekeznek kijutni az éjszakába, hogy valamit enyhítsenek a természet zord hangulatán. Még néhány hét, és beköszönt a *Nieuwjaarsdag*, a holland újév. Lassacsán 1902-t írunk.

Dacolva a barátságosnak cseppet sem nevezhető decemberi északnyugati széllel, egy magányos alak lépdelt gondolataiba mélyedve a gázlámpák sorfala között, a *Promenade* felé vezető lépcsősoron, a tengerészek által kedvelt esőkabátban, arcát szinte teljesen elfedte a kabát vízhatlan csuklyája. A hideg esőcseppek mellé a tenger felől érkező szél a hullámok taraját megtépve nem kevés vizet zúdított a partra merészkedőkre. Az időjárásnál csak dr. Várady Péter hangulata volt borongósabb, hiszen nem túl régen ismeretlenek lemészárolták az egész családját.

A *Wilhelmina* királynőnek ajánlott, májusában átadott *De Pier* vasikos fagerendáin a süvítő szélben is jól hallhatóan kopogtak a gróf határozott, bőrcsizmás léptei. Eddig tudta elviselni a csodás szabad élet hazájában a lelkére nehezedő terhet. Együtt lakott elméjében a halálra vágyó, életunt, magányos férfi és a tette kész, kegyetlen, bosszúálló fekete angyal. A fiatalember ugyan magyar felmenőkkel büszkélkedhetett, de egyetlen örökös-ként szülei jótevője, *van Eerlijk* báró halálával reászállt a holland bárói cím, és még jó néhány fontos közéleti tisztség, többek között a holland parlament felsőházi tagsága. Övé lett minden ingó és ingatlan vagyon, és egy jól működő üzleti vállalkozás egyedüli tulajdonosa lett.

A tragédiát követően Péter minden nap megjelent a rendőrségen. A nyomozás zsákutcába jutott. Pedig a rendőrök mindent tőlük telhetőt megtettek. Még a környező városok kapitányságait is megkeresték, hogy nem történt-e hasonló eset. Előfordult pár rablás gazdagabb családnál, de senkit nem öltek meg. Ellenben a *van Eerlijk*-házban senkit sem hagytak életben, de nem vittek el semmit. Egy váza sem hiányzott.

HARMADIK FEJEZET

Krecsányi színre lép

Krecsányi Ignác, a margittai születésű, az országszerte ismert és közkedvelt színigazgató három egyenruhás rendőrtiszt által közrefogva határozott léptekkel haladt a Duna Korzón. Az óvatlan szemlélő azt is hihette, hogy a magyar nyelvű színjátszás egyik legnagyobb harcosa valami, az udvarnak nem tetsző darabot tűzött műsorra, és most a király parancsára a budapesti főkapitány elé kísérik. A négy férfi tényleg a rendőrségre igyekezett az egyik oldalán szállodákkal, teraszos kávézókkal, míg a Duna felől fákkal szegélyezett sétányon. Az ég áttetsző azúrkék selymén csak néhol éktelenkedett felhő. A folyó túlszéljén a Budai Vár ablakait aranyba borították a felkelő nap sugarai. Nem számonkérésre, hanem egy ünnepélyes eseményre voltak hivatalosak. Reggel nyolc órára szólt a meghívás a Budapesti Államrendőrség Ferencz József tér és a Zrínyi utca sarkán álló központi épületébe. Ezt a híres-hírhedt objektumot a legtöbben csak Főkapként emlegették.

– Tudod, Ignác, jó, hogy téged is meghívott Rudnay – fordult bátyja felé Krecsányi Kálmán, a VIII. kerület rendőrkapitánya. – Nem vagyok félős, de örülök neki, hogy ott leszel velem annyi morc rendőr között.

– Az biztos, hogy nem olyan lesz az egész, mintha te rendezted volna, Nácikám – szúrt közbe egy humorosnak szánt megjegyzést Szombatfalvy Albert, a III. kerület rendőrfőnöke, aki ifjú korában maga is egy ideig a csepúrágók kenyerét ette.

– Ahogy hallottam, Rudnay főkapitány úr jól rendez, jól szervez, de nem a humoráról híres – mosolygott a színigazgató. – Igaz is, hogy van a mi kedves Czipikénk?

– Köszönöm kérdésed, elemében, mint mindig – válaszolta báró Splényi Ödön tanácsos, a IV. kerületi rendőrség parancsnoka. – Szerep szerepet követ, sikert sikerre halmoz. Imádják mindenfelé, amerre jár. El sem hiszem, hogy a „*Nemzet csalogánya*” már húsz éve a feleségem. Lujza sokat emleget téged, kedves Ignác. Főleg olyankor, amikor testvérhúgoddal, Sacikával egy darabban játszanak, és a közös bemutató után nálunk ünnepelnek. Mindig mondja: „*Jó volt, jó volt. De milyen jó lett volna, ha ezt a Krecsányi Náci rendezzi!*”

– Ez a véleményemnek többet ér, mint bármilyen kitüntetés! Arra is büszke vagyok, hogy Kálmán öcsém olyan híres rendőrök örökét veszi át a

detektívfőnöki székben, mint ti ketten Alberttel – viszonzta bókot Krecsányi Ignác színigazgató.

– Igyekezünk. Tizenöt esztendővel ezelőtt engem ért az a megtiszteltetés, hogy én lehettem a frissen alakult Detektívtestület első főnöke – húzta ki magát egy kicsit a múltba révedő tekintettel báró Splényi.

– És én vettem át tőled a stafétabotot – somolygott Szombatfalvy. – Régi szép idők...

– Milyen régi szép idők? Hiszen csak két éve, hogy otthagytad a detektíveket a kapitányi székért – tárta szét a karját Krecsányi Kálmán.

– Uraim! Megérkezünk. Szerelvényt igazíts! – vezényelt katonásan, de széles vigyorral az arcán Ignác. Ő is végigsimította frakkját, és megigazította nyakkendőjét.

A Főkap épületének Zrínyi utca 2. szám alatti bejárata előtt strázsáló őrmester hangos bokacsattanással kísért szalutálása egyértelművé tette, hogy megérkeztek a medve barlangjához. Volt, aki „haza”, s volt, aki vendégségbe.

– Jó reggelt, tanácsos úr! – fordult az ő a rangidős báró Splényi felé.
– Jelentem, a méltóságos főkapitány úr már várja és kéri, hogy legyenek szívesek a Díszterembe fáradni.

– A díszes társaság elindult az elegáns lépcsősoron az emeletre. Az, hogy elegáns, eléggé szerény jellemzése a lépcsőnek. A Főkap meseszép épülete ugyanis korábban *Hotel de L'Europe* néven az 1850–60-as években a kontinens egyik legkedveltebb és egyben legimpozánsabb szállodája volt. Dunára néző luxus lakosztályokkal, remek konyhával és minden igényt kielégítő kávéházzal büszkélkedhetett. Emellett számos emlékezetes zenei rendezvénynek és bálnak adott otthont. A belső teret a kor jeles képző- és iparművészei tették felejthetlenné. A szálloda a bezárását követően rövid ideig gazdátlanul állt, majd a székesfőváros rendőrsége 1887-ben vehette birtokba a számára átformált épületet. A tervezők profizmusát és az átalakítást végző mesteremberek ügyességét dicséri, hogy az építészeti remekmű szinte semmit nem veszített korábbi fényéből. Valójában nem mindenkit nyugtázott le a látvány. Az ok egyszerű volt. Akadtak az épületnek olyan, nem egészen önkéntes látogatói is, akik akarataik ellenére hosszabb-rövidebb ideig itt „élvezhették” az államrendőrség vendégszeretetét. E helyzetnek számos előnye adódott az ilyen látogatók számára. A zárt ajtók mögött biztonságban érezhették magukat a külvilág veszélyeivel szemben, enni is volt mit. A fagyhalál sem fenyegette őket télen, nyáron pedig a vastag falak kellemesen hűvösen tartották a cellákat. Ebben a helyzetben a probléma legtöbbször abban rejlett, hogy nem náluk volt a kulcs. Igaz, ez csak őket zavarta.

Krecsányiek egy díszes, kétszárnyú tölgyfaajtót kinyitva beléptek a volt szálló emeleti nagytermének előszobájába. Innen pár lépcső vezetett a tükörsima kőlapokból kialakított „*táncparkettre*”. Az egy templom főhajójához hasonlóan megépített tágas helyiséget hosszirányban márvány korinthoszi oszlopok osztották három részre oly módon, hogy a két szélső dobogószerű harmadba középtájon három kis lépcsőn lehetett feljutni. A hófehér falakat mitológiai jeleneteket ábrázoló színpompás freskók és *Marco Casagrande* reliefjei díszítették. Itt helyezték el az 1898-ban az államrendőrség negyedszázados fennállásának évfordulója alkalmából megfestett Ferenc József portrét, valamint az addigi rendőrfőkapitányok, Thaisz Elek, Török János, dr. Sélley Sándor, Rudnay Béla, illetve Jekelfalussy Lajos miniszteri biztos arcképét.

A jeles rendőröket ábrázoló festmények előtt sötét öltönyös és egyenruhás férfiak beszélgettek kisebb-nagyobb csoportokban. Jelen volt a székesfővárosi államrendőrség teljes tiszti- és fogalmazói kara, valamint a Detektívtestület idősebb tagjai. Az érkezők láttán Pekáry József főkapitány helyettes az órájára pillantott.

– Uraim! Ideje, hogy rendezzük sorainkat az előjáró érkezéséhez.

Éppen sikerült egyfajta katonásnak tűnő alakzatot felvenni, amikor hajszálpontosan nyolc órakerék feltárult a főkapitányi iroda díszterembe nyíló ajtaja. Belépett Rudnay Béla, „*a Kormány erőskezű embere*”.

A felvidéki születésű, negyvenes évei közepén járó, tehetséges főkapitány fiatal kora ellenére komoly tekintélyt vívott ki a magyar közigazgatásban – és mint Komárom, majd Hont és Nógrád vármegye volt főispánját – megillette a méltóságos cím. Kollégái azonban nem a cím miatt tisztelték. Beosztottai igazi úriembert ismertek meg benne, 1896-os beiktatását követően gyorsan megkedvelték. Legalábbis azok, akik becsülettel végezték dolgukat. A munkacentrikusság, a határozott és megalkuvást nem tűrő erélyes fellépés előkelő modorral, melegszívű és igazságos vezetői gyakorlattal párosult. A szigorú és nyílt tekintetű, katonás viselkedésű tiszt szerette és el is várta a fegyelmet. Annyit várt el mástól, amit önmaga is megtartott. Ennek okán aztán mind szakmai, mind erkölcsi értelemben jó magasra került a léc.

A jelenlévők hirtelen, minden felszólítás nélkül elhallgattak és az érkező díszegyenruhás főkapitány felé fordultak. Nem tudták, csupán sejteni vélték, miért is hívatta őket ilyen korai időpontban a székesfőváros rendőrségének parancsnoka. Egy dolgot azonban tudtak: Rudnay bár szereti hallani saját hangját, beszédei mindig rövidek és lényegre törőek. Mert első a munka. A haza szolgálata. Gyakran hangoztatta: „*A céljainkhoz vezető úton nem a beszédek visznek előbbre! Elhivatott, karizmatikus vezetőre,*

egységes csapatra, jól átgondolt döntésekre, törvényes, szakszerű, gyors és hatékony tettekre van szükség!”

– Jó reggelt, uraim! – mondta a főkapitány még a lépcsőn, majd az időközben a közelebb húzódó detektívekkel kiegészült főtiszti csoporthoz lépve kezét fogott mindenkivel. – Örülök, hogy az állomány képviselőjében ilyen szép számmal eleget tudtak tenni a meghívásomnak. Bízom benne, hogy tudatában vannak, önök képezik egy nagy testület szellemi elitjét. Ezt az egzisztenciát nem örökölték, hanem kiérdemelték. Becsülettel megoldoztak érte. Legyenek rá büszkék, ahogy a fővárosi államrendőrség is büszke önökre. Önök példaképek. Figyelő, megelőző, felfedező és minden más közigazgatási rendőri munkájukat végezzék továbbra is szolgálatra kész pártatlan eréllyel és emberszerető kímélettel! Ahogy azt a törvény és a polgárok elvárják tőlünk.

Mondandójában idáig jutva, a főkapitány rövid szünetet tartott. Kicsit kiesve ünnepélyes, katonás szerepéből, jobb kezével tömör fekete bajszát, majd az állát párszor megsimítva körbehordozta tekintetét. Elgondolkodva tett néhány tétova lépést, majd így folytatta:

– Először is engedjék meg, hogy gratuláljak a jelenlévők közül dr. Farkas Lajos, Máltás Hugó és Szombatfalvy Albert uraknak, akik kimagasló munkájuk elismeréseként átvehették a Ferencz József-rend lovagkeresztjét, illetve Horváth Péter detektívnek, akit a király őkegyelmessége koronás ezüst érdemkeresztrel tüntetett ki.

A megszólítottak nevük elhangzásakor előléptek, vigyázz állásba helyezkedve kihúzták magukat, majd a főkapitány felé határozott, kimért főtetéssel köszönték meg az elismerést. Mindenki tudta, hogy Rudnay nem szereti, ha szóval vagy tapssal megzavarják beszéd közben, így továbbra is az ő erős, mély baritonja töltötte be a termet.

– Nem csak eme ünnepi esemény miatt jöttünk össze. Úgy gondolom, hogy életünknek két dolog adhat értelmet. Boldog család és egy sikerekben gazdag hivatás. A kiegyensúlyozott élethez nélkülözhetetlen a feddhetlenség, a szerénység, az emberség, a szakmai alázat, a tudás. Igény a fejlődésre, és nem utolsó sorban egy csapat. Mindazonáltal meg kell adni a módját mindennek. A magánéletben és a rendészeti tevékenység során egyaránt. Fontosnak tartom, hogy életutunk fontos állomásainál megálljunk egy pillanatra, amikor büszkén visszatekintünk az eredményekre, és tanulva a kudarcokból, erőt gyűjtünk egy szebb jövő felépítésének érdekében. Tájékoztatni szeretném önöket egy, az államrendőrség jövőjét érintő fontos döntésemről. Előtte azonban, kérem, adózzunk néma főhajtással nem régen, tragikus hirtelenséggel elhunyt kollégánk, Ruttner Sándor detektívfőnök emlékének. Nem feledjük! Nyugodjék békében! – mondta Rudnay nem kevés pátosszal a hangjában, majd rövid csend után így szólt:

– Kérlek, Kálmán, lépj ki ide mellém! – mondta Krecsányira nézve.
 – Tisztelt uraim! Úgy döntöttem, hogy a Detektívtestület élére Krecsányi Kálmán kerületi kapitány urat nevezem ki. Nem kell őt bemutatnom senkinek, mindannyian jól ismerik. Őt tartom a legalkalmasabbnak az idei esztendőben a tizenöt éves jubileumát ünneplő, remekül dolgozó egységünk vezetésére. Kálmán már eddigi munkájával is megmutatta, hogy miként kell igaz magyar emberként szolgálni a hazát, társadalmunk minden becsületes, törvénytisztelő tagját. Kérem önöket, támogassák, segítsék! Köszönöm! Kérem, hogy a gratulációk fogadását követően Krecsányi detektívfőnök úr, Szombatfalvy Albert és Székely Vladimir urak keressenek fel a dolgozószobámban. Szép napot! Uraim, munkára fel! – köszönt el a főkapitány, és amilyen gyorsan megjelent, úgy távozott.

A megszólítottak tudatában voltak annak, hogy a rendőrfőkapitány diplomatikusan megfogalmazott, megjelenésükre vonatkozó kérése egy szóval foglalható össze: azonnal! Egy baráti kézfogás kíséretében gyorsan elköszöntek kollégáiktól. Krecsányi intett bátyjának, hogy az előtérben várja meg. Bekopogtak a főkapitányi iroda ajtaján, majd a bebocsátó visszajelzést meg sem várva beléptek. Rudnay az épület udvarára néző erkélyen, egy oszlopnak támaszkodva állt és mindjárt bele is vágott a sűrűjébe.

– Tudjátok, hogy a sajtó mekkora úr. Igyekszem jó kapcsolatot ápolni velük, de ez a szakmai érdekek tiszteletben tartása mellett cseppet sem egyszerű. Még az év elején úgy rendelkeztem, hogy a nyomozást végző detektívek neve és a nyomozás speciális fogásai nem közölhetők az újságírókkal. A tájékoztatásban a tényálladéokra kell szorítkozni. Azt szeretném, ha a detektívek továbbra is a háttérben maradnának, és nem veszne el a képességük az emberek közötti elvegyülésre, holmi ideig-óraig tartó népszerűség miatt. Így több elengedhetetlenül szükséges, fontos információt tudnának szerezni a felderítéshez. Vladimir, foglald össze a tapasztalataid!

– A legtöbb tudósító megértette szándékomat. Probléma mostanában csak a mások munkája révén hírnévre törő újoncok és a közelmúltban indult, az eladott példányszám növelésére törekvő lapokkal van. Igyekszem kordában tartani őket. Működik az új rendszer – jelentette Székely Vladimir, a rendőrségi Sajtóiroda vezetője.

– Köszönöm. Én is így látom. Néhány napja megújítottam korábbi rendelkezésemet, és utasítottam a kerületeket, hogy minden fontosabb bűnügyi történésről telefonon adjanak azonnali tájékoztatást a Sajtóirodának. A fontosabb helyszíneken – fordult Rudnay a sajtófőnök felé – kérlek, te is jelenj meg minden esetben.

– Igen, értettem!

– Csak a detektívfőnökkel és a Bűnügyi Osztály vezetőjével egyeztetett információk kerülhetnek ki. Tájékoztatlak benneteket, hogy egy kényes ügyben is sikerült előre lépnem. A jövő esztendő elején bejelentik, hogy megalakult a Budapesti Napilapok Rendőri Rovatvezetőinek Szindikátusa. Vezetését a közélet olyan prominensei vették a kezükbe, mint Vészi József és Balla Jenő. Megállapodtunk, hogy a rovatvezetőknek rendőrtudósítói és laponként két-két hírlapírói igazolványt adunk ki. Én minden reggel, ideértve a hétvégét is, lapszemlét tartok. Amennyiben nem a meghatározott mederben zajlanak a dolgok, más megoldást keresünk az említett urakkal. Azzal azért nem számolok, hogy megszűnnek a kritikus hangok. Igaz, így legalább a köztöködő felvetéseikből megláthatjuk, hol szorít a cipő – folytatta Rudnay.

– Jó hír. Ennek szellemében máris intézkedek arra, hogy minden nap, a lapok megjelenéséhez igazodva 12–14, 16–19 és éjjel 23–24 óra között az egyik utcára nyíló földszinti szobában megtörténjen a sajtó tájékoztatása – reagált a Sajtóiroda vezetője, Székely Vladimir.

– Rendben, ez így megfelel az elképzeléseimnek. Kedves kapitány úr! – fordult Rudnay Szombatfalvyhoz. – Arra kérnélek, hogy te, aki már bizonyítottál a detektívek élén, a legmesszebb menőig támogasd Kálmán munkáját.

– Kérlek tisztelettel, főkapitány úr, ez magától értetődő!

– Köszönöm uraim! Ja, és még egy apróság. Mindhárman jó tollú, tapasztalt szakemberek vagytok. A javuló kapcsolatokat kihasználva, megtörtént, érdekes esetek bemutatásával hívjátok fel az emberek figyelmét a bűnmegelőzés fontosságára. Különösen arra, hogy mindenki hozzátehet egy kicsit a hétköznapi biztonságához. Lepjük meg a tudósítókat azzal, hogy kérdés nélkül is adunk nekik információt. Az általunk felvetett témákban jól megfogalmazott nyilatkozatokkal megpiszkálhatjuk a még fel nem derített esetek elkövetőinek hiúságát is. A felborzolt idegrendszerű ember előbb követ el hibát! Ráadásul az újságok addig sem a mi ballépéseinkkel foglalkoznak – tette hozzá kézfogás közben a reá nem jellemző kaján mosollyal a szája szegletében Rudnay – Jó munkát, uraim!

Az elköszönéssel a főkapitány udvariasan jelezte, hogy részéről a beszélgetésnek vége. Az újsütetű detektívfőnök az előtérben, a beiktatáson résztvevő detektívek gyűrűjében találta bátyját. Csendesen, de jó hangulatban anekdotáztak.

– Nem is tudtam, Ignác, hogy ilyen népszerű vagy – lépett oda hozzájuk Krecsányi.

– Sok mindent nem tudsz te még rólam – túrt affektálva a hajába a színigazgató.